

2030 HEDEFİ YAKLAŞIRKEN ENERJİ VERİMLİLİĞİ YATIRIMLARI FRENDE

Sanayi hazır, ekonomi bekletiyor

YAKIN PLAN

DİDEM ERYAR
ÖNLÜ

didem.eryar@nbe.com.tr

Küresel rekabet koşulları sertleşiyor; enerji maliyetleri ve karbon baskısı üretimi yeniden şekillendiriyor. Türkiye'nin geleceğe uzanan en kritik hamlelerinden biri enerjiyi daha akıllı kullanmak olacak.

Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planı, 2024-2030 arasında sadece verimlilik yoluyla birincil enerji arzını yüzde 15 azaltmayı ve 100 milyon ton emisyon düşüşünü hedefliyor. Bu yolculuğun omurgasını ise toplam tüketimin üçte birini gerçekleştiren **sanayi** oluşturuyor. Ancak ESCON Enerji'nin 54 şehirde 500 tesiste yaptığı enerji etütleri bir paradoksı açığa çıkarıyor: Teknik potansiyel yüksek, yatırım isteği yüksek, fakat finansmana erişim yavaş, geri ödeme süresi uzuyor.

Bunun sonucunda, Türkiye'nin en ucuz, en hızlı ve en yerli enerji kaynağı olan "verimlilik" bekliyor. Bugün yapılmayan her yatırım, yarın ihracat raflarında kaybedilen pozisyon, artan ithal enerji faturası ve hızlanan karbon maliyeti olarak geri dönüyor.

Enerji hizmet şirketi ESCON Enerji, bu alandaki potansiyeli ortaya koymak ve enerji verimliliğinin benimsenmesine katkı sağlamak amacıyla ilkini 2021, ikincisini ise 2023'te çıkardığı 'Türk Sanayisinin Enerji Verimliliği Raporu'nun üçüncüsünü yayımladı.

Alanında ilk ve tek olan rapor kapsamında 54 şehirde faaliyet gösteren 469 fabrika ile 31 ticari bina olmak üzere toplam 500 tesiste enerji etütleri gerçekleştirildi. Bu tesislerin 203'ü ISO 500, 83'ü ise ISO İkinci 500'ün 2024 listesinde yer aldı. Analiz edilen tesislerin faaliyet gösterdikleri 11 sektör ise 'Ambalaj-Plastik', 'Beyaz Eşya', 'Gıda', 'İlaç', 'Kağıt', 'Kimya-Petrokimya', 'Metal', 'Metal Dışı Mineraller (Çimento Cam ve Seramik)', 'Otomotiv', 'Tekstil' ve 'Ticari Bina' olarak sıralandı.

Rapora göre 469 fabrika ve 31 ticari binanın toplam enerji tüketimleri yıllık 7,47 milyon TEP. Bu miktarda enerji tüketimi yapan bu fabrika ve ticari binaların enerji tasarruf potansiyeli ortalaması ise yüzde 27,8.

Sanayi tesislerinde enerji verimliliği sağlamak için yapılan yatırımlar, her bir birim enerji (TEP) tasarrufu için ortalama bin 943 dolar gerektiriyor. Emisyon azaltımı için ortalama yatırım maliyeti ton başına 569 dolar, projelerin geri ödeme süresi ise 3,11 yıl olarak hesaplandı. Bu tesislerde enerji verimliliği projelerinin hayata geçirilmesiyle sağlanabilecek emisyon azaltım miktarı da 1,32 milyon ton karbon-

Onur
Önlü

Türkiye, 2030'a kadar birincil enerji arzını %15 azaltma ve 100 milyon ton karbon düşüşü hedeflerken; en büyük tasarruf alanı olan **sanayi** kritik bir virajda. ESCON Enerji tarafından hazırlanan 3. "Türk Sanayisinin Enerji Verimliliği Raporu" enerji verimliliği potansiyelin hâlâ yüksek, ancak yatırım hızının ekonomik koşullar nedeniyle yavaşladığını gösteriyor.

Sektörlere göre enerji verimliliği potansiyeli

Sektör	Tasarruf Potansiyeli (%)	Yatırım Maliyeti (USD/TEP tasarruf)	Geri Ödeme Süresi (yıl)	Emisyon Azaltımı Yatırım Bedeli (USD/ton azaltım)
Ambalaj & Plastik	17,3	2.051	2,92	515
Beyaz Eşya	27,4	1.174	2,15	567
Gıda & İçecek	37,2	1.475	2,59	487
İlaç	32,5	2.772	3,41	679
Kağıt	26,4	1.168	1,92	683
Kimya & Petrokimya	23,5	1.768	2,70	538
Metal	20,9	1.857	2,95	840
Mineral	18,1	2.183	3,32	411
Otomotiv	30,0	2.220	2,68	622
Tekstil	17,1	1.623	5,19	354
Ticari Bina	55,3	3.079	4,33	565
Ortalama	27,8	1.943	3,11	569

dioksit olarak belirlendi.

ESCON Enerji CEO'su Onur Önlü şu yorumları yapıyor;

"Ekonomik durum yatırımların hızını kesti"

"2023 yılında yayımladığımız ikinci 'Türk Sanayisinin Enerji Verimliliği Raporu'nda enerji verimliliği potansiyelini yüzde 29 olarak ölçtük. Aradan geçen iki yılda yüzde 1,2'lik bir iyileşmeyle bu oranın yüzde 27,8 seviyesine ulaştığını tespit ettik. Her ne kadar bir iyileşme söz konusu olsa da bu oranın yeterli olmadığı aşikar. Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planı kapsamındaki hedefe ulaşmak için de enerji verimliliği alanındaki yatırımların daha da hız kazanması gerekiyor."

"Türk sanayisi oldukça istekli"

"Türk sanayisi bu konuda oldukça istekli. Enerji verimliliği yatırımlarıyla hem çevresel etkilerini azaltmayı hem de küresel ticaretteki konumlarını güçlendirmeyi hedefliyorlar. Ancak ne var ki son iki yılda finansmana erişimde yaşanan güçlükler, yüksek faizler ve kapasite kullanım oranlarındaki düşüş her alanda olduğu gibi enerji ve-

rimliliği yatırımlarının da hızını kesti. Dolayısıyla bu tablo, **sanayinin** enerjiyi verimli kullanma iradesi zayıfladığı için değil, büyük ölçüde içinde bulunduğumuz ekonomik koşullar nedeniyle ortaya çıktı."

"Tabloyu tersine çevirebiliriz"

"Enerji verimliliği yatırımlarındaki yavaşlamanın 2026 yılı itibarıyla değişmeye başlayacağını öngörüyoruz. Devletin verimlilik artırıcı projeler için sağladığı hibe ve desteklerin artması, finans kuruluşlarının bu alana yönelik ilgisi ve yeni teknolojilerin sanayiye daha hızlı adapte edilmesi sayesinde yatırımlar yeniden ivme kazanacak. Bu, 2030 hedefi için büyük önem taşıyor. Kaldı ki, **sanayimizdeki** yüzde 27,8'lik verimlilik potansiyeli, hedeflenen yüzde 15'in oldukça üzerinde. Dolayısıyla bu tabloyu tersine çevirme, hedeflenenin de üzerinde bir iyileşme ile **sanayimizin** rekabet gücünü artırma, ithal enerji oranımızı düşürerek dış ticaret açığının azaltılmasına katkı sağlama ve karbon ayak izimizi düşürme fırsatımız var. Özetle hedeflere ulaşmak için teknik zeminimiz oldukça güçlü; sadece daha

"Teknoloji geliştikçe verimlilik potansiyeli yeniden artabiliyor"

"Beyaz eşya, ilaç ve otomotiv sektörlerindeki enerji verimliliği potansiyeli geçmiş yıllara göre artış gösterdi, ancak bu durum yalnızca yatırımların azalması ile açıklanamaz. Üretim süreçlerinde kullanılan ekipmanlar, malzemeler ve yöntemler geliştikçe daha önce mümkün olmayan verimlilik kazanımları sağlanabiliyor. Örneğin beş yıl önce alınan bir makine o günün en iyi teknolojisine sahip olabilir. Ancak bugün aynı proses için alınan yeni makine, bir öncekine göre iki kat daha fazla enerji verimliliği sağlayabilir. Sonuçta enerji verimliliği yüz yılı aşkın süredir var olan ve gelecekte de gelişerek varlığını sürdürecektir bir alan. Öte yandan bu durum, 'yeni teknolojilerin çıkmasını bekleyip günümüz teknolojilerine yatırım yapmama' anlamına da gelmemeli. Çünkü bugünü kaçıran işletmeler rekabette geriye düştükleri takdirde, açılacak farkı gelecekte de toparlayamayabilir."

En yüksek potansiyel ticari binalarda

"11 sektörde yüzde 17 ila yüzde 55 arasında değişen enerji verimliliği potansiyeli bulunuyor. Potansiyelini yüzde 20'nin altına düşüren üç sektör sırasıyla tekstil, ambalaj-plastik ve metal dışı mineraller. En yüksek potansiyel ise önceki raporlarımızda olduğu gibi ticari binalarda. Bu alandaki tasarruf potansiyeli her ne kadar yüzde 67,4'ten yüzde 55,3'e kadar düşmüş olsa da yatırımların daha da hızlanması gerekiyor. Öte yandan 2021 yılında 2,80, 2023'te 3,09 yıl olan geri ödeme süresinin 3,11'e çıktığını görüyoruz. Enerji fiyat dengesi, döviz kuru ve teknoloji çeşitliliği dikkate alındığında bu sürenin olağan olduğunu söylemek mümkün. Buna ek olarak geçmiş yıllarda ağırlıklı olarak tasarruf ve daha düşük yatırımlı verimlilik yatırımları ön plandayken günümüzde makro enerji verimliliği ve enerji dönüşümü yatırımları yapılmaya başlandı. Bu da geri dönüş süresinin az da olsa uzamasına neden oluyor."

agresif yatırım kararlarına, alternatif finansman modellerine ve desteklere ihtiyacımız var. Bu trendi kaçırmayız çünkü enerji verimliliği uygulamaları önümüzdeki süreçte de hem işletme ölçeğinde hem de makro hedeflere ulaşmada en kritik araçlardan biri olmaya devam edecek."

Su almayan gemi yoktur: Tarım politikaları, gıda fiyatları, enflasyon ve büyüme

"Herkes şeker istiyor Herkes cebine konuştur Herkes geminin su aldığını senin de beni sevdiğini - hem de çok sevdiğini biliyor." Leonard Cohen Geçtiğimiz yıl Cohen'i Ekonoritmiks'te ağırlarken "aşkın sonuna kadar" gitmekten söz etmiştik. Bugün enflasyon tartışmalı %30 eşığı kırmaya yüz tutmuşken Cohen yeniden sahneye dönüyor. Bu kez, şarkısına atfedilen yanlış başlıklar yüzünden: "Gemi su alıyor." Oysa Türk piyasası denizcilik kültürünü biraz daha işlemlendirebilseydi, bilirdi ki dünyada su almayan tek bir gemi inşa edilmemiştir. Mesela su almak değil, o suyu tahliye edebilme kapasitesidir. Gemiye fırtınaların içinden çıkaran, sinitine pompalarının çalışıp çalışmadığıdır.

Su almayan gemi yoktur: Ekonomide tahliye kapasitesi

İnsan metabolizması da aynı ilkeyle yürür. Solunumunun asıl düzenleyicisi oksijen değil, kandaki karbondioksit düzeyidir. Solunum testleri nefes vermeye - boşaltım kapasitesine - odaklanır. Metabolizma, tuttuğundan çok boşaltılabildiğiyle hayatta kalır. Ekonomiler de böyledir: Cari açık, bütçe açığı, yükselen enflasyon... Bunların hepsi geminin aldığı sudur. Hatta cari fazla, bütçe fazlası ya da deflasyon bile geminin su çekimini azaltabilecek işaretlerdir; mürettebatı teyakuzda tutar. Türkiye cari açığını azaltabiliyor, bütçe açığını da. Geminin su çekimi CDS'dir. Yükseldiğinde omurga suya gömülür. CDS düşüyor. Yani geminin su tahliye kapasitesi çalışıyor. Dönemin TCMB Başkanı Erdem Başçı'nın tepbihte baş vurduğu meşhur havuz problemleri bugün hâlâ geçerli.

Eylülün şoku, kasımın deflasyonu: Gıda fiyatlarında dalgalanın çekilişi

Eylül ayında gıda fiyatları %5 arttığında yürekler ağza geldi. Aylık çok yıllık enflasyonu bile yukarı itti. O günlerden beri çokun hem kaynağını hem de nasıl söneceğini anlattık. Çünkü gemiyi yüzdürebilmek iyi bir harita yanında gökyüzü ve yeryüzü işaretlerine hakimiyet ister. Fiyatları detaylı biçimde haritalandırdık. Küresel gelişmeler, bu çokun tortu bırakarak da olsa sönmeneceğini söylüyordu. Nitekim Kasım'da gıda fiyatları %0,8 geriledi - tam anlamıyla bir gıda deflasyonu. Kertirici aldığımız en kritik göstergesi FAO Gıda Endeksi. Düşüyor. Dünya Bankası gıda fiyatlarında gerileme bekliyor. Trump'ın sığır politikası küresel et fiyatlarını rahatlatı. Kakao 5 bin dolar bandına sert çöktü. Fonterra'nın GDT ihalelerinde süt fiyatları peş peşe sekiz ihaledir düşüyor.

Büyümenin haritası: Tüketim neden tam yol, üretim yarım yol?

Üçüncü çeyrekte tarım üretimi %12,7 daraldı. Meteorolojik çok yaz aylarında kaldı ama etkisi büyüme tablosuna yansdı. İşte burası kritik eşik bağladığı yer: TÜİK'in üçüncü çeyrek verisi, ekonominin yumuşak inişe geçtiğini gösteriyor: Ekonomi %3,7 büyürken, hanehalkı harcamaları %4,1 arttı.

Tüketimin büyüme aşamasının iki temel nedeni var:

1. Kur politikası yan etkisiyle artan ithalat cari açık baskısı.

2. Meteorolojik koşullara bağlı rekolte kaybı tarımın büyüme aşığı çekmesi.

Otomobil satışları dayanıklı tüketimi %10,7 sıçrattı. "Araba Sevdası" başlıklı yazımızda 5 Mayıs günü bu konuyu işlemiştik: Tüketiciler motor tercihleri-

Ekonoritmiks

Bora
Tamer
YILMAZ

boratamer.yilmaz@dunya.com

ni elektrikli ve hibrit araçlardan yana yaptıkça ithalat arttı ancak sanayi üretimi daha ılımlı seyretti. İhracat, uluslararası değer zincirine çalışan KOBİ kesimini ayakta tuttu. **MÜSİAD** SAMEKS endeksi ve **İstanbul Sanayi Odası** PMI kompozisyonu tabloyu doğruluyor. İç hat uçurlar yaz aylarında çift hanede artış kaydederken hizmet harcamaları %2,1'e yavaşladı. Bu bize şunu söylüyor: Mal fiyatlarındaki düşük enflasyon alan açıyor, talebi şekillendiriyor.

Yani artık "talep fiyatları" değil, fiyatlar talebi belirliyor. Tam merkez bankasının görmek istediği denge. Başkan Dr. Fatih Karahan önceki Enflasyon Raporu toplantılarında otomotiv piyasası üzerinden bu dinamiği işlemişti.

Tarımın ikincil etkisi ve yeni ufuklar

Tarım ise bu genel çerçeveden ayrışıyor. Meteorolojik çok yaz sebze-meyvede fiyatı yukarı itti ama protein gibi yapısal politikalara bağlı ürünlerde fiyat artış eğilimi istikrarlı kaldı. Eskiden rekolte ve gıda fiyatları arasında güçlü bir ters ilişki söz konusuydu. Tarım ekosisteminde atılan adımlarla yapısal politikaların gücü sayesinde bu ilişki zayıfladı. Yani artık tarım üretimindeki dalgalanmalar gıda enflasyonunun kontrollü normalleşmesini engelleyemiyor. 27 Ekim tarihli "Havadaki Buluttan Nem Karmak" başlıklı yazımızda belirttiğimiz gibi merkez bankası gıda riskini önceliklendirecek etrafına çit çekiyor. Gıda enflasyonunun tarihi ortalaması %20,5 oranı ufukta görünüyor.

Çiftçinin gelir kaybı ise tüketim kanalı üzerinden büyüme için ikinci tur bir etki oluşturmaya Normalde hasılatın zirve yaptığı üçüncü çeyrek hasadının geliri kış aylarında tüketime dönerdi. Bu yıl döngü zayıf. Önümüzdeki yıl üretim toparlandığında bu kez gelir kaybı nedeniyle talep tarafı sınırlı seyredebilir. Bu nedenle yaz aylarındaki kayıp ileri dönemlere etkisinin sınırlandırılması için uygulanacak tedbir politikaları belirleyici konumda. Çiftçilerin finansmana erişimi gözletmeli. Şu anda gerçekleşen yeni sezon ekim dikimi gıda arz güvenliğinin temeli. Merkez bankası fiyat istikrarı tarafında ikincil etkileri sınırlamaya bağadı. Gelir tarafı ise finans ve tarım sektörlerindeki politikalara bağlı.

Arma hepsi yönetilebilir. Çünkü bu hikâyenin finali yeni ufuklara açılıyor. 15 Eylül tarihli "Haydut Dalgalar" başlıklı yazımızın son bölümü halen geçerli ve dez-enflasyon serüveni boyunca da geçerli kalacak - tıpkı Cohen'in "aşkın sonuna kadar" şarkısı gibi.

Anglo-Saxon denizciliği ve Türkiye'nin rotası

Finans piyasasının hakimi Anglo-Saxonlar aynı zamanda denizlerin de hakimidir. Foreign Affairs'in önceki sayısındaki makale ("By Land or by Sea", S. C. M. Paine) hatırlatıyor:

Denize zihniyet belirsizlikle yaşar, riskli göğüsler. Açık denizde bir dalga belirir, nutuk tutulur; sonra o dalga iner ve rahat nefes alınır. Önemli olan, dümeni viya tutup ana eğilime odaklanmaktır.

Bugün Türkiye'nin OVP'si, PPK metinleri ve enflasyonun ana eğilimi tek bir mesaj veriyor:

Geminin dümeni diniliyor, kapitan köklü alesta. Disiplinli rota baş tutuyor. Ekonomik tahliye kapasitesi yerinde. Ne açık denizler ne haydut dalgalar korkutmuyor.

İSO GIDA BULUŞMALARI'NDA REKOR İLGİ

İstanbul Sanayi Odası'nın Karibu iş birliğiyle düzenlediği Uluslararası Gıda Buluşmaları, 51 yerli firmanın 70 yabancı satın alma şirketiyle bir araya geldiği dev bir ticaret platformuna dönüştü. Etkinlikte 1432 ikili iş görüşmesi yapıldı.

İstanbul Sanayi Odası (İSO), Türk gıda sektörünün dünya pazarlarındaki konumunu güçlendirmek amacıyla düzenlediği İSO Uluslararası Gıda Buluşmaları etkinliğinin üçüncüsüne ev sahipliği yaptı. Karibu iş birliğiyle gerçekleştirilen organizasyona Türkiye'nin çeşitli illerinden 51 seçkin gıda firması, 30'u aşkın ülkeden 70 yabancı satın alma şirketi katıldı. Market zincirleri, toptancılar ve bölgesel distribütörlerin yer aldığı etkinlik büyük ilgi gördü.

Açılışta güçlü mesaj: "Türkiye dünyanın en büyük tarım ülkelerinden biri"

Açılış töreni, İSO Yönetim Kurulu Üyesi **Murat Çökmez**'in ev sahipliğinde gerçekleşirken T.C. Ticaret Bakanlığı Tarım Daire Başkanı Halis Kaya ve T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı İl Müdür Yardımcısı Murat Levent de programa katıldı.

İSO Yönetim Kurulu Üyesi **Murat Çökmez**, konuşmasında Türkiye'nin tarımsal üretimde küresel konumuna dikkat çekerek şu ifadeleri kullandı:

"Gıda **sanayi**, istihdamı, işyeri sayısı ve yarattığı katma değer ile Türk ekonomisinin en önemli yapı taşlarından biridir. 2024'te gıda ihracatımız 26 milyar dolar aşarken ithalatımız yaklaşık 18 milyar dolar olmuştur. Potansiyel açısından değerlendirildiğinde Türkiye, Avrupa'nın 1., dünyanın ise 10. büyük tarım ülkesidir."

İSO'nun küresel ticaret çalışmalarına da değinen Çökmez, 2025 yılında dünyanın farklı bölgelerine 6 sektörel ticaret heyeti gerçekleştirdiklerini hatırlatarak:

"Bugün burada 51 Türk firmamızla 30'dan fazla ülkeden 70'in üzerinde yabancı alım heyetini ağırlıyoruz. Bu etkinliğin düzenlenmesine katkı sunan Ticaret Bakanlığımıza ve Karibu Danışmanlık'a teşekkür ediyorum," dedi.

1432 ikili iş görüşmesi: Gıda sektörüne nokta atışı ticaret fırsatları

İSO Uluslararası Gıda Buluşmaları, Türk gıda **sanayicisi** için dünya devleriyle doğrudan temas fırsatı oluşturdu. Etkinlik kapsamında toplam 1432 ikili iş görüşmesi yapıldı. Bu görüşmelerde firmalar:

Hedef pazarlarında potansiyel iş ortaklarıyla yüz yüze tanıştı, ürünlerini uluslararası satın alma temsilcilerine birebir sundu, Yeni iş birliklerinin zeminini oluşturdu, ihracat kanallarını genişletme fırsatı elde etti.

Etkinlik, Türk gıda sektörünün küresel rekabet gücünün artırılması, yeni pazarlara erişim ve sürdürülebilir ticari ilişkiler kurulması açısından büyük önem taşıdı.

Dünya devleri İstanbul'da: Carrefour, Bidfood, Morrisons...

Bu yılki alıcı heyeti listesi, etkinliğin uluslararası ağırlığını bir kez daha ortaya koydu. Katılan dünya markaları arasında: Birleşik Krallık'tan Bidfood, Morrisons, Fransa'dan Labelvie, Sırbistan'dan Metro Cash & Carry Özbekistan'dan Anglesey Food, Suudi Arabistan'dan Bin Dawood, Makro Supermarket ve çok sayıda ülkeden Carrefour satın alma temsilcileri bulunuyor. Bu şirketlerin Türk üreticileriyle kurduğu doğrudan bağlantılar,

özellikle perakende ve hızlı tüketim ürünlerinde Türkiye'nin ihracat potansiyelini güçlendirecek stratejik adımlar olarak değerlendiriliyor.

Türk firmaları vitrine çıktı: Kalite ve çeşitlilik dünya pazarında öne çıktı

Etkinliğe katılan 51 Türk firması; unlu mamullerden süt ürünlerine, atıştırmalıklardan işlenmiş gıdaya kadar geniş bir ürün gamını yabancı alım heyetlerine tanıttı. Firmalar:

Ürün kalitelerini, Üretim standartlarını, Yeni ürün hatlarını, ihracata uygun ambalaj ve lojistik çözümlerini uluslararası ziyaretçilere anlatma fırsatı buldu.

Katılımcı ülkelerin çeşitliliği, Türk gıda sektörüne Avrupa'dan Orta Doğu'ya, Balkanlar'dan Güney Asya'ya kadar geniş coğrafyalarda yeni iş kapıları açtı.

İSO'dan gıda sektörüne küresel vizyon

İSO'nun uluslararası ticaret platformları oluşturma misyonunun önemli ayaklarından biri olan Uluslararası Gıda Buluşmaları, Türk gıda **sanayicisinin** dünya pazarlarında daha görünür olmasını amaçlıyor. Sektör temsilcileri, bu tarz etkinliklerin sürdürülebilir ihracat için kritik önemde olduğunu vurguluyor.

İSO'nun sağladığı bu organizasyon sayesinde firmalar sadece ikili ticaret görüşmeleri yapmadı; aynı zamanda pazardaki trendleri, alıcı ülkelerin tedarik taleplerini ve küresel gıda ticaretinin yönünü analiz etme fırsatı da elde etti.

YILMAZ: "TÜRKİYE 1,5 TRİLYON DOLARI AŞTI, 16'NCI SIRAYA YÜKSELİYOR"

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Ticaret Borsaları ve Deniz Ticaret Odaları Müşterek Konsey Toplantısı, **TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu**'nun ev sahipliğinde ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz'ın katılımıyla gerçekleştirildi. Toplantıya, **İstanbul Sanayi Odası (İSO)** Yönetim Kurulu Başkanı ve **TOBB Sanayi Odaları Konsey Başkanı Erdal Bahçivan** da katıldı.

Ekonominin tüm sac ayaklarını buluşturan toplantıda, büyüme performansı, enflasyonla mücadele, KOBİ'lerin finansmana erişimi, ihracat destekleri, tarımsal üretim sorunları ve çalışma hayatındaki yeni modeller masaya yatırıldı.

"Türkiye 21 Çeyrekten Kesintisiz Büyüyor"

Toplantının açılışında konuşan Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, Türkiye'nin son 20 yılda küresel ekonomideki konumunu istikrarlı biçimde güçlendirdiğini belirtti. Yılmaz, dünya ekonomisinin 2003-2024 arasında ortalama yüzde 3,5 büyüdüğünü, Türkiye'nin ise aynı dönemde ortalama yüzde 5,4 büyümeye kaydettiğini hatırlattı.

Türkiye'nin 2002'de dünyanın 21'inci büyük ekonomisi iken 2024'te 17'nci sıraya yükseldiğini aktaran Yılmaz, IMF tahminleri doğrultusunda "Bu yılın sonunda 16'ncı büyük ekonomi olacağız" dedi. Yılmaz ayrıca Türkiye'nin ekonomik büyüklüğünün ilk kez 1,5 trilyon doları aştığını, kişi başına gelirin de 17 bin doları geçmesinin beklendiğini ifade etti.

Tarımdaki Küçülme Enflasyonu Yukan Çekti

Sanayi sektörünün yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 6,5 büyümesinin sevindirici olduğunu belirten Yılmaz, hizmetlerde yüzde 4,6 büyümeye kaydedildiğini ancak tarım sektöründe don ve kuraklık nedeniyle yüzde 12,7'lik küçülme yaşandığını söyledi. Bu durumun büyümeye ve enflasyon hedeflerini olumsuz etkilediğini vurguladı. Yılmaz, işsizliğin 30 aydır tek hanede seyrettiğini ve iş gücü ödemelerinin milli gelirdeki payının arttığını belirterek istihdamdaki görünümün "istikrar programı açısından önemli bir kazanım" olduğunu söyledi.

Hisarcıklıoğlu: "Özel Sektör Güçlü Olursa Türkiye Güçlü Olur"

TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu, küresel ekonomide belirsizliklerin arttığına ve korumacılığın yaygınlaştığına dikkat çekti. Buna rağmen iş dünyasının mücadeleden vazgeçmediğini belirten Hisarcıklıoğlu, "Her şartta üretmeye, istihdam sağlamaya ve ihracat yapmaya kararlıyız" dedi.

KOBİ'lerin krediye erişimde ciddi sıkıntı yaşadığını belirten Hisarcıklıoğlu, yüksek faiz ve kredi büyümesine getirilen kısıtlamaların ticareti yavaşlattığını söyledi. KOBİ'lere yönelik

pozitif ayrımcılık gerektiğini vurguladı. Küresel ticarete Çin rekabetinin hızla arttığını ifade eden Hisarcıklıoğlu, emek yoğun sektörlerde (tekstil, hazır giyim, deri, mobilya) ilave destek verilmesi gerektiğini belirtti.

"Tarımsal Üretim Alarm Veriyor"

Hisarcıklıoğlu, iklim değişikliği, kuraklık ve kırsal nüfustaki azalma nedeniyle tarımsal üretimde ciddi riskler oluştuğunu söyledi. Tarımın hem gıda enflasyonu hem **sanayi** girdileri açısından kritik bir alan olduğunu vurgulayarak, tarım-su verimliliği odaklı yeni bir üretim modeli çağrısında bulundu.

Bahçivan: "Sanayide Karsızlık Yapısal Bir Sorun Haline Geldi"

İSO Yönetim Kurulu Başkanı ve **TOBB Sanayi Odaları Konsey Başkanı Erdal Bahçivan**, konuşmasında enflasyonla mücadele sürecinde **sanayinin** önemli bir katkı sunduğunu ifade etti. Temel mallarda yıllık enflasyonun yüzde 19'un altına düştüğünü ve **sanayicinin** üzerine düşeni yaptığını belirtti. Ancak **sanayinin** çok yüksek reel kredi faizleri ile karşı karşıya olduğunu vurgulayan Bahçivan, finansmana

erişimdeki kısıtlamaların yatırım iştahını baskıladığını söyledi. **Sanayideki** karsızlığı yalnızca kur veya faizle açıklamamayaacağını ifade eden Bahçivan, "Sorun yapısal bir verimlilik açığından kaynaklanıyor" dedi.

Konkordato Uyarısı: "Sağlıklı Firmalar Cezalandırılıyor"

Bahçivan, 2025'te konkordato başvurularının rekor seviyelere ulaştığını belirterek sistemin sağlıklı firmaları zor durumda bıraktığını söyledi. Ticari alacakların konkordato kapsamından çıkarılması gerektiğini vurguladı. İhracatçılara sağlanan döviz dönüşüm desteğinin yüzde 2'den yüzde 3'e çıkarılmasını memnuniyetle karşıladığını söyleyen Bahçivan, desteğe ilişkin bürokratik kısıtlamaların kaldırılması gerektiğini de ekledi.

"Sanayi İşçiliği Daha Cazip Hale Gelmeli"

Bahçivan, dünya genelinde esnek, kısmi ve uzaktan çalışma modellerinin yaygınlaştığını belirterek **sanayi** işçiliğini daha cazip kılabilecek yeni çalışma modellerine ihtiyaç olduğunu ifade etti. İş gücü piyasasında esnekliği artıracak düzenlemelerin yüksek katma değerli üretimi destekleyeceğini vurguladı.